

Sygn. akt IV CZ 48/21

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz
(przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Roman Trzaskowski
SSN Paweł Grzegorzczak

w sprawie z powództwa J. H. i Ł. H.
przeciwko [...] Bank Spółce Akcyjnej w W.
o ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 grudnia 2021 r.,
zażalenia strony pozwanej
na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 10 czerwca 2021 r., sygn. akt I ACa [...],

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...], pozostawiając mu rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 10 czerwca 2021 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w B. z dnia 24 września 2020 r. wydany w sprawie z powództwa J. H. i Ł. H. przeciwko M. S.A. z siedzibą w W. o ustalenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

W ocenie Sądu drugiej instancji Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ zgromadzony materiał dowodowy nie daje podstaw do uznania, że postanowienia spornej umowy kredytu hipotecznego we frankach szwajcarskich były uzgodnione indywidualnie z powodami, powodowie mieli możliwość negocjowania postanowień umownych. Materiał dowodowy czyni bowiem co najmniej przedwczesną konkluzję Sądu Okręgowego, jakoby powodowie zostali wyczerpująco pouczeni przez pracowników banku o możliwym ryzyku związanym z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej i byli świadomi negatywnych konsekwencji potencjalnej, niekorzystnej zmiany kursu franka.

Pozwany wniósł zażalenie od powyższego wyroku, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie oraz przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c., polegające na bezzasadnym przyjęciu, że zachodzą przesłanki do uznania, iż Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, podczas gdy Sąd pierwszej instancji dokonał oceny niedozwolonego charakteru kwestionowanych przez powodów postanowień umownych i jego skutków, przy rozważaniu całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu wywołanym wniesieniem zażalenia uregulowanego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo przyjął, że zachodzi jedna z przyczyn uzasadniająca uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, objętych art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Celem postępowania zażaleniowego nie jest ocena zasadności żądania pozwu ani apelacji ani merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji. Dokonywana kontrola ma charakter formalny. Zakresem kontroli w postępowaniu zażaleniowym jest zbadanie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował przyczynę uzasadniającą wydanie orzeczenia kasatoryjnego i czy jego merytoryczne stanowisko uprawniało do podjęcia takiej decyzji procesowej. Konsekwencją tego jest ograniczenie dopuszczalnych zarzutów do związanych z kwestionowaniem wystąpienia przesłanek stosowania art. 386 § 4 k.p.c. Jeżeli przyczyną uchylenia wyroku było nierozpoznanie przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, to kontrola Sądu Najwyższego ogranicza się do oceny prawidłowości zastosowania art. 386 § 4 k.p.c., tj. trafności zakwalifikowania przez sąd drugiej instancji stanu sprawy z punktu widzenia występowania w niej tej podstawy. Nie obejmuje natomiast ewentualnych wad postępowania wyjaśniającego. Wszelkie nieprawidłowości dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego, poza wskazanymi w art. 386 § 2 k.p.c. i w art. 386 § 4 *in fine* k.p.c., powinny być, w systemie apelacji pełnej, ocenione bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym.

Do nierozpoznania istoty sprawy, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dochodzi wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd ten zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (postanowienie SN z dnia 10 grudnia 2015 r., sygn. akt V CZ 77/15, www.sn.pl oraz powołane w jego uzasadnieniu orzecznictwo; zob. także m. in.: postanowienia SN z dnia 31 sierpnia 2017 r., sygn. akt III PZ 5/17, z dnia 18 listopada 2016 r., sygn. akt I CZ 70/16, z dnia 10 listopada 2016 r., sygn. akt IV CZ 66/16, z dnia 19 października 2016 r., sygn. akt V CZ 58/16, z dnia 20 stycznia 2016 r., sygn. akt V CZ 86/15, www.sn.pl). Postępowanie apelacyjne obejmuje merytoryczne rozpoznanie sprawy, sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę na nowo, w związku z tym uwzględnienie apelacji powinno zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c. prowadzić w zasadzie do zmiany zaskarżonego wyroku i wydania orzeczenia rozstrzygającego w granicach zaskarżenia o żądaniu pozwu, a wyjątkowo do uchylecia wyroku (zob. uchwałę 7 sędziów SN zasadę prawną z dnia 31 stycznia 2008 r., sygn. akt III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55 oraz postanowienie SN z dnia 18 listopada 2016 r., sygn. akt I CZ 86/16, www.sn.pl). Nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. polega na poprzestaniu na błędnym przyjęciu przez sąd pierwszej instancji przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie (prekluzja, przedawnienie, potrącenie, brak legitymacji, prawo zatrzymania itp.) albo na zaniechaniu zbadania (w ogóle) materialnej podstawy żądania, niezbadaniu podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia albo całkowitym pominięciu merytorycznych zarzutów pozwanego (postanowienie SN z dnia 12 października 2017 r., sygn. akt II PZ 19/17, www.sn.pl).

Orzeczenie kasatoryjne może być więc wydane tylko w razie stwierdzenia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, nierozpoznania istoty sprawy oraz gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (postanowienie SN z dnia 17 listopada 2017 r., sygn. akt III CZ 39/17, zob. też postanowienie SN z dnia 8 sierpnia 2017 r., sygn. akt I UZ 21/17, www.sn.pl).

Stanowisko Sądu Apelacyjnego jawi się jako wadliwe. Sąd Okręgowy oddalając powództwo poczynił ustalenia co do okoliczności zawarcia umowy, w tym w szczególności możliwości dokonywania z bankiem indywidualnych uzgodnień przez powodowych kredytobiorców, opisał także negocjacje prowadzone przez strony (uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego, k. 292 v. – 293 v. oraz 298 – 299). Sąd ten dokonał również ustaleń i oceny co do sposobu pouczenia o ryzyku kredytowym, a ponadto na temat sposobu funkcjonowania takiego kredytu walutowego i wbrew twierdzeniom Sądu Apelacyjnego wskazał, z czego wywiódł takie ustalenia oraz dlaczego nie było podstaw do przyjęcia przeciwnej tezy (k. 293 v. oraz 295 i nast.), co spowodowało brak wymagania od pozwanego dalszego dowodzenia tego, co już zostało udowodnione. Sąd pierwszej instancji dokonując oceny zakwestionowanych postanowień umowy kredytu wyraził zapatrywanie co do ich abuzywności (k. 296 – 298), szczegółowo opisał możliwe konsekwencje prawne unieważnienia umowy i uznania klauzuli za niedozwoloną z utrzymaniem pozostałej treści umowy.

W razie zakwestionowania takiego poglądu w postępowaniu odwoławczym Sąd Apelacyjny był zobligowany do dokonania samodzielnej oceny. Uznanie oceny prawnej dokonanej przez Sąd Okręgowy za błędną lub niepełną nie oznacza, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy, również

gdy prawidłowa ocena wymagałaby przeprowadzenia nowych dowodów i dokonania dodatkowych ustaleń faktycznych lub weryfikacji ustaleń już poczynionych. Sąd drugiej instancji dysponuje kompetencją do prowadzenia postępowania rozpoznawczego zarówno w aspekcie gromadzenia materiału procesowego jak i oceny prawnej, na równi z sądem pierwszej instancji (por. postanowienie SN z dnia 23 kwietnia 2021 r., sygn. akt V CZ 12/21, www.sn.pl). Odnośnie do sygnalizowanego roszczenia pozwanego banku względem powodów o zwrot wypłaconej kwoty kredytu należy zauważyć, że pozwany jedynie zwrócił uwagę na taką możliwość, ale formalnie nie zgłosił takiego roszczenia, chociaż niezależnie od tego Sąd Okręgowy miał na uwadze możliwość wystąpienia obowiązku zwrotu kwoty, z której powodowie korzystali przez trzynaście lat i ją skonsumowali (k. 297 v – 298).

Wobec powyższego, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, stosownie do art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.